

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

מהא דתנן תפלה בכל לשון, ומשני לא קשיא כאן ביחיד כאן בציבור. מיהו מדמחלק בין יחיד לציבור, משמע דלציבור גופייהו הוא דשפיר דמי אבל לא ליחיד המתפלל בעדם, דה"ט דלציבור שפיר דמי משום דכתיב הן אל כביר לא ימאס כדפרש"י התם, והאי טעמא לא שייך ביחיד המתפלל על הציבור⁵⁰. ושמא י"ל דכהן גדול אלים תפלתו דלציבור דמי⁵¹.

והמחזור נראה לי דבמקדש שהשכינה שורה שם שאני, דאפילו [יחיד] יכול להתפלל שם בלשון ארמית, דבמקום שכינה אין צריך למלאכי השרת כדאמרינן בפ"ק דשבת נ"ד יב ע"ב רבי אלעזר כי הוי אזיל למשאל בתפוחא⁵², זימנין אמר רחמנא (ידברינן) [ידכרינן] לשלם, ופריך עלה מהא דרבי יהודה, ומשני שאני חולה דשכינה עמו וא"צ מלאכי השרת להכניס תפלתו, וכ"ש המתפלל בבית המקדש שהוא מקום שכינה⁵³.

אם שחונה תהא גשומה. (בפ"ק) [בפ"ג] דתענית נ"ד כד ע"ב גרס וטלולה. אפשר דגירסא דהכא דלא גרס וטלולה היא עיקר, דהא אמרינן התם ריש פרק קמא נ"ד ג' ע"א ב"טל וברוחות לא חייבו חכמים להזכיר לפי שאין נעצרים.

ע"ש. ולדבריהם יכול לבקש בלשון ארמית כיון שבינו"כ הקב"ה בעצמו שומע ואינו נזקק למלאכי השרת. ורבינו בת"י כתב עוד יותר, דבמקום המקדש גם בכל השנה [ול"ד ביו"כ] הקב"ה בעצמו שומע התפילות, ואינן עולות ע"י מלאכים. ובעבודת ישראל (עמ' קע"א, ד"ה ומה) ת"י שקיום המלכות הוא העמדת ישראל, ואם היה מתפלל בלשון הקודש היו המלאכים מקטרגים, ולהכי אמרה בלשון ארמית שלא יהיו מקטרגין, ע"ש בכל דבריו. הנה קושית רבינו הוא מהא דאין נזקקין לו, ולא על עצם הדבר שאמר בלשון ארמית. דזה לא קשה כדביאר הגר"א (הובא בפרדס יוסף ויקרא ע' קצ"ט) דלהכי אמר בלשון ארמית, משום שא"א לומר פסוק של לא יסור וכו' דדברים שבכתב א"א רשאי לאומרן ע"פ, והרמב"ם סובר שאמר לא יסור, אבל שינה קצת שכ' 'מבית' יהודה, דאינו כלישנא דקרא. ⁴⁹ רבינו נקט כפשוטו לשון הגמ' דהכ"ג דיבר בלשון ארמית. אולם הרמב"ם כתב שאמר לא יסור שבט מיהודה, ע"כ, והיינו בלשון הקודש. אלא דגם להרמב"ם יקשה קושית רבינו משחונה שהוא לשון ארמית כמו שביאר רבינו. ⁵⁰ צ"ע מתוס' ב"ר"ה (דף טז, א ד"ה כמאן) שכ' דתפילה על הרבים כוחה כתפילת הרבים. ⁵¹ אולם במאירי פ"י הטעם דיש ליחיד להתפלל בלשון הקודש כדי שיכווין ע"כ. וטעם זה שייך גם בכ"ה"ג. ⁵² בחולה, רש"י שם. ⁵³ עיין פמ"ג אר"ח סי' ק"א א"א אות ז',

שחונה וגשומה. והתם [בתענית שם] גירסא איפכא גשומה ושחונה, וגירסא דהכא נראה לי עיקר⁴⁶, לפי מאי דמטיק אם שחונה תהא גשומה. מכל מקום צריך טעם מפני מה התפלל על גשמים יותר מכל דבר⁴⁷. ונ"ל משום דאמרינן בפ"ק דתענית (דף ז' ע"ב) אין הגשמים נעצרים אלא בשביל מספרי לשון הרע, ואמרינן לעיל פ"ד (דף מד ע"א) על מה הקטורת מכפר על לה"ר, והשתא לבתר הקטרת קטורת שכיפר על עון לשון הרע שמעצרת גשמים, מתפלל על הגשמים: [מלואים]

שחונה. פירש"י [בתענית דף כד ע"ב ד"ה שחונה] חמה כמו חמותי ראיתי אור, תרגום יונתן בן עוזיאל שחינת. וקשה לי האיך מתפלל כהן גדול בלשון ארמית וכן לא יעדי דעביר שולטן, הא ר"י גופיה אמר בפ"ז דסוטה (דף ל"ב) [דף לג ע"א] כל השואל צרכיו בלשון ארמית אין מלאכי השרת נזקקים לו, לפי שאין מלאכי השרת מכירים בלשון ארמית^{48 49}.

ושמא י"ל דהני מילי בשואל צרכי יחיד אבל שואל צרכי רבים כגון כהן גדול ביום הכיפורים שמתפלל על כל ישראל, אפילו בלשון ארמית שפיר דמי. וכהאי גוונא אמרינן התם דפריך אדרבי יוחנן

⁴⁶ וכן הוא בסדר העבודה אתה כוננת, וכ"כ הרמב"ם פ"ד מהל' עבודת יו"כ סוף ה"א. אולם בירושלמי פ"ה ה"ב הגירסא כמו בגמ' תענית, גשומה ושחונה וטלולה. וביאר הקרבן עדה, לא גשומה יותר מדאי אלא גם שחונה וטלולה, ע"ש. ר"ל דמבקש דיהיו כולם במדה נכונה. ובסמוך בד"ה אם, כתב רבינו דהבבלי חולק על הירושלמי, ע"ש. ועיין עבודת ישראל (עמ' קסט, ב). ⁴⁷ בספר סדר יומא ציין לרמב"ן ריש בחקותי שכתב על ענין הגשמים וז"ל, והנה היא הגדולה שבברכות ע"כ. ובספר לב רחב על מס' יומא ת"י, לפי שבסוכות נידונין על המים, לכן מתפלל ביוה"כ שאם נגזר שהשנה תהיה שחונה, תתבטל הגזירה ותהיה גשומה, ואם נגזר שתהא גשומה, שתמשיך להיות גשומה ולא תתבטל הגזירה הטובה. ובמלאכת עבודת הקודש (עמ' קכ"ט) ת"י, כי אם אין קמח אין תורה, ע"כ. ובעבודת ישראל (עמ' קע"ב), כתב שתפילה זו היא שיהיו בריאים ולא חלאים רח"ל, ע"ש בכל דבריו. ⁴⁸ יש לתרץ ע"פ המלאכת עבודת הקודש עמ' קל"א, כי הכהן גדול מתפלל בהיכל תפילה זו בשעה שנתמלא הבית עשן מהקטרת הקטורת שאז באותה שעה נאמר וכל אדם לא יהיה באהל מועד, אפילו אדם שנאמר בהם ודמות פניהם פני אדם הם מלאכי השרת, והוה מספיק לו הכוונה בדברים יען ה' יראה ללבב וכו', ע"כ. וכע"ז כ' הרש"ש בסוטה לח, א, דביו"כ היה לעולם גילוי שכינה כדכתיב כי בענן אראה,

מיד אחר אם שחונה תהא גשומה, ומתפלל שלא יועיל תפלת עוברי דרכים למנוע הגשמים, ומה ענין להפסיק ביניהם בהא דלא (יעדו) [יעדי] 56.

והא דמבקש דלא (יעדו) [יעדי] עביד שולטן בתר קטורת⁵⁷, נ"ל משום דאמרינן בפ"ק [נדף ט' ע"ב], מקדש שני חרב מפני שנאת חנם, ודבר הגורם לה הוא לשון הרע, מש"ה אחר קטורת שמכפר על לשון הרע מתפלל דלא (יעדו) [יעדי] עבד שולטן על ידי גלות וחרובן הבית.

והא דלא יהיו עמך ישראל צריכין לפרנס שייך נמי לתפלת גשמים דאמרינן בפ"ק דתענית [נדף ב' ע"ב] גשמים היינו פרנסה. וקצת קשה לי אמאי הפסיק בין גשמים לפרנסה דחד ענינא הוא, בהא דלא (יעדו) [יעדי] עביד שולטן^{58 59}: [מלואים]

מימות נביאים ראשונים. פירש"י דוד שמואל מפרש במס' סוטה. ואני תמה דהא במסקנא התם לא קיימא הכי, [ד]מפרש התם מאן נביאים ראשונים לאפוקי חגי זכריה ומלאכי דאחרונים ניהו. ולי נראה מהא דאמרינן בפ"ג דתענית [נדף כו ע"א] התקיננו נביאים ראשונים כ"ד משמרות ואמרינן בגמרא [נדף כו ע"א] התם דדוד ושמואל העמידו על כ"ד, אלמא קרי להו נביאים ראשונים התם. וההיא דהכא י"ל נמי כן דהא דוד עם שמואל מצאו מקום המקדש מן התורה כדאמרינן בפ"ה דזבחים [נדף נ"ח] [נדף נד ע"ב]: [מלואים]

וכך היה מונה. טעם המנין מפרש בתורת כהנים [אחרי פרשתא ב' סוף פ"ג] מדכתיב שבע פעמים

קעבא. ובמלאכת עבודת הקודש עמ' קכ"ט כתב, לפי שהגם שהיא זכות לעולם היא חובה לעוברי דרכים, ולכן אחרונה ולא הכניסוה בין האחרות אשר הן זכות מכל צד. 57. במלאכת עבודת הקודש הנ"ל תי', דהוא המשך של שנה גשומה, דזהו תפילה על קמח דאם אין קמח אין תורה ואין שלום, כמו שנאמר בישעיהו ח' כ"א וכו', הרי שזה מענין של שנה גשומה שיהיה גם שלום, דבלי קמח אין שלום. 58. קושייתו לגי' דידן, וכן גרס הרמב"ם דלא יעדי עביד שולטן ביניהם. אולם בסדר העבודה (אתה כוננת) גריס באמת שתיהם ביחד, אל תכנס וכו' ושלא יצטרכו, בלי להפסיק בדלא יעדי עביד שולטן ביניהם. 59. לפי"ד מלאכת עבודת הקודש הנ"ל מתורץ גם זה, דאין זה הפסק בלא יעדי וכו', רק דזה המשך שמתפלל שיהיה גשם, וממילא יהיה קמח ויהיה שלום במלכות, ע"ש. ועוד י"ל ע"פ הרמב"ם הנ"ל, דתחילה אמר שני דברים כלליים, ואח"כ ביקש

ואפשר דגירסא דהתם עיקר, דהא אמרינן התם אם בא להזכיר מזכיר, והיינו טעמא משום דטל דברכה מיעצר, וי"ל דכהן גדול מתפלל על טל דברכה. ואין הכרע איזו גירסא היא עיקרית.

וממה דבירושלמי [פ"ה ה"ב] גרס טלולה, אין להוכיח ממנו על גירסת הגמרא שלנו, דהא שם הוסיף עוד על תפלת כהן גדול כמה דברים שלא הוזכר בגמ' דידן. וגם גרס שם שחונה וגשומה, ואינו חושש לקושית גמרא שלנו שחונה מעליותא היא. ובעלי פייטות יסדו עפ"י הירושלמי והכניסו דברים רבים בנוסח התפלה. ומ"מ (תימא) [תימא] עליהם שלא אתיא כשום א' מב' הגמרות⁵⁴. מיהו בהא דגשומה אם שחונה אחזו דרך גמרא שלנו.

מ"מ קשה לי וכי תפלה פסיקא היא, הא בפ"ט דב"ב (דף קנ"ז) [נדף קמז ע"א] אמר רב זביד האי יומא קמא דריש שתא אי חמימא כולה שתא חמימא, ואי קרירא כולה שתא קרירא, למאי נפקא מינה לתפלה של כהן גדול. ופירשו התוס' שמתפלל אם חמה שלא תהא חמה יותר מדאי, ואם קרירא שלא תהא קרירא יותר מדאי. ושם י"ל דנוסח זה דאמרינן בשמעתין היה מתפלל ברוב השנים, ומ"מ באיזה מן השנים היה מתפלל בסגנון אחר לפי מה שראה בראש השנה⁵⁵: [מלואים]

ולא תכנס לפניך תפלת עוברי דרכים. שם [בתענית] גרס לה למעלה מיד אחר אם שחונה תהא גשומה. וגירסא דהתם נראה לי עיקר, דהא תפלת עוברי דרכים הוא שלא ירדו גשמים וזה שייך לעיל

שהוכיח מגמ' שבת זו דבביה"כ מתפלל בלשון ארמי, ע"ש. וזה סמוכין לרברי רבינו. 54. לכאורה כוונתו למה שאמרו שם שלא תפיל אשה פרי בטנה ושיתנו עצי השדה את תנוכתם, דאינן לא בגמ' דידן ולא בירושלמי. ועי' בט"ז סי' תרכ"א סק"ב שבנוסח התפילה הכניסו מה שנוגע לנו להתפלל אע"פ שהכה"ג לא התפלל כן ע"ש. וע"ע מה שיישב בעבודת ישראל עמ' קעב, ד"ה ובהכי, ובעמוד קע"א ד"ה ואחר. 55. כעין זה כתב בכנסת הגדולה אר"ח סי' תרכ"א בהגהות ב"י ד"ה כתב, הובא בעבודת ישראל ע' קסטב, וע"ש עור. 56. כדעת רבינו דמזכיר עוברי דרכים מיד אחר אם שחונה וכו', מבואר בסדר העבודה אתה כוננת. וכן הוא גי' הר"ח בגמ' כאן. אולם גירסת הרמב"ם כסוגיין [עוברי דרכים בסוף]. ויש לפרש ע"פ מש"כ בפ"י המשניות דתחילה אמר שני דברים כלליים, ואח"כ ביקש על דברים פרטיים ע"ש. וע"ע מש"כ בעבודת ישראל עמ' קעא, ב

הוא בעלמנו לא הי' שמה, [וראינו בספרו דמר, הביא
בסם המאירי לפרש הא דמלינו בין כתיבין כמין רגל
עגל דהיינו חטא העגל, ולפענ"ד להוסיף כי באמת
הקשה בש"ס ר"ה והא איכא כף ומחמה של קטורה דהיי
של זהב, ואין קטיגור נעשה סטיגור שלא להכיר חטא
עגל, ומירץ בש"ס חוטא כל יחנאה, וכי' בשימש בהס
כמלוותן, אבל בעבירה, נחשורר ע"י כף ומחמה של זהב
חטא העגל, ולכן מלאו כמין רגל עגל בין כחפיו], אבל
בעיקר הדבר, תמינה דפשיטא ל"י למד דהא דשחא ימות
בהיכל שכתב הרמז"ל מטעם עונש דמחוקן בחוק, ולכן
נרחק בזה, והלא בפיה"מ שליון כ"ח כפי' כתב דגס בלי
עבירה, אס לא הי' הגון לכה"ג הי' מת שס, ולכן כל
כה"ג הי' עושה יו"ט לכל אוהביו שלא בשלום, אף דלא
הי' לדוקן, וזה באמת מת חץ להיכל קודם שנכנס אי"כ
הכל ניחא :

(ג) עבשין בדבר הערתו דמר למה בחפילת כה"ג
דהתפלל על התמדת מלוכה, התפלל

בארמית לא יעדו עבד שולטין מודבית יבורה וכל החפילה
היתה בלש"ק, ובחמז"ל מבוחר לא יסור שבע מניח
יהודה בלש"ק, והביא בשם הגר"א ז"ל מטעם שדברים
שכתב אי"א רשאי לומר בע"פ, ולכן שינו הקרא ללשון
ארמית, וכ"ח ר"ה לפרש בשביל דבימי השמונאים היו
יראים להתפלל בגלוי בעד מלכות בית דוד, לכן הסתירו
והתפללו בארמית, ובח"כ זה אינו, חרף, דבימי ב"ש כבר
היו מדברים ארמית, כמבואר והא דמלכים ב' י"ט דבר
ארמית בב"ר הוי וע' הקדמת המשנה להכנס לעווינוואה,
ועוד הא בימי השמונאים חמה היו הכה"ג, והמה היו
המתפללים וממי היו יראים, עד שלכרו להשמר ולהסתיר,
ודברי הגר"א ז"ל הוא המלאה נפלאה [ובאמת הרמז"ל
הוסיף על לשון הקרא לא יסור שבע, מבי"ת יהודה,
אולי בשביל זה לשנות הקרא] אבל הוא פלא, הרי ג'
פעמים הי' הכה"ג מוכיר הקרא, כי ביום הזה ביו"כ,
ע"כ כמבואר בש"ע או"ח דדרך חנה וצקשה מותר,
אי"כ הי' גס גדולה מזה התירו לו לכה"ג ביו"כ קריאת
כל הפרשה דרך בעשור בע"פ מפני הטורח יע"ש
בירושלמי סוטה, ואס נבוא לכלל זה אז י"ל ג"כ דתשו
בשביל פסוקא דלא פסקי' משה לא פסקין, והוא חלי
פסוק ומשה"כ הרמז"ל שינה הכתוב, ומחורחא כמו
דארמיתן בש"ס שבת דף י"ב דאף דאין מלאכי השרת
צוקקין להתפלל בארמית מ"מ בחולה דשכינה עמו שאני,
אי"כ כדי להראות חשיבותו של כה"ג ביו"כ כמבואר ביומא
מ"ה הי' מתפלל איזוהו תפילה בארמית להראות דשכינה
עמו :

(ד) ג י"ל לפמ"ש"כ הרמז"ל בפי' ויחי דהשמונאים בזה
שחפסו המלוכה עברו על לוואת הזקן דלא
יסור שבע מיהודה, וז"ל דהס חשבו דבזה שהשאינו ניר
למלכות ב"ד בנשיאות לא עברו על הלוואת דהרי הי'
דינס כמלך במקלח דברים, ורבי נסחפק כגון אני מוהו
בשעיר וביו"כ יוס כפרה הכה"ג החשמונאי ר"ה לתקן
פנס מלוכהס בזה שהודו בזכות הממשלה ליהודה,
והתפללו על התמדת שלטונם, ובשביל שעה לא היו
מכירים

(א) ונוראות נפלאהי על כ"ח שבהקדמת ספרו חמדי' הנדפס מחדש דחה בזרוע אס דברי הס' אור המאיר
בתיירונו על הקו' למה לא מנו מוני המלוות, ללאו דכל אדם לא יהי' באה"מ, דס"ל למוני המלוות דלי"ה
לאו רק שלילה דהי' הוי' דלריך להיות באוהל, כדי שיראו אס יפגל, ובאמת אין האיסור רק משום ביה ריקנית,
ופלא שנעלם מעיני שניכס הגמ' במקומה ביומא, דפריך בש"ס על הא דנותנו למי שממרס בו, הרי כתיב וכל אדם
לא יהי' באהל ומה קשה הרי ל"ה ביה ריקנית, דהוי' לורך קרבן, כדי שלא יקרוס הדס, כמו מקטורי' הקטורת דהי'
מכניס עמו אוהבו או קרובו לסייעו, כמבואר בחמ"ד פ"ו, וע' חס"י יומא כ"ה ע"כ דיה ח"ס דהי' אפשר בלא"ה,
וכמו דכה"ג נכנס להשתחוות, ג' נכנסים עמו לסייעו, ולי"מ דהשתחו' אז עמו, ובעיקר הקו' פשוט דהי' חלק
מחלקי מלוות עבודה המקדש וכ"כ הרמז"ל, דאין לחשוב חלק עבודה למנוה בפ"ע :

ועבודה, כמבואר בש"ס והכא הרי לא היתה עבודה עוד
ולכפר בקדש כתיב א) ואף לשי' הגדוקים, מ"מ כפרה
ל"ה רק בפנים, ע"כ דמת בהיכל לאחר יליאתו מקודש
פנימה, וקאי באיסור דכל אדם דאיסורכי גס ביוליתו
כמבואר ביומא מ"ד, ומ"מ לא היו פורשין אז מבין
אולם למזבח כמו בקטורה דהיכל דאלי"כ הדרי קו' הש"ס
שס ביומא לדוכתי' על הממרס, דבאמת ל"ה עבודה
בהיכל, רק האיסור משום יליאתו מקודש פנימה, אי"כ
לא עדיף יליאה מקודש מכניסה, דלא הי' לריכין לפרוש
מאולם למזבח בקטורת דלפני ולפני ח"פ :

(ב) ומה דפשוט ל"י למד לפרש דברי הרמז"ל דשליה
הי' עיו"כ בהקטיר קטורת בהיכל ח"מ משום
דחיקן מנחוק, לא כן דעת הכ"מ במקומו דכתב בפירוש
דחיוכו משום הקטרה בחוק, וממקומו הוא מוכרע דחייב
אפי' בכזית, ומשום מחוקן מנחוקן פשוט דאי"כ רק במלא
חפניו שיעור הקטרה בפנים, הן אמת פי דברי הכ"מ
תמוהין מאוד, דעל הקטרה בחוק חייב כרת, ומיחה מה
עבירה, גס הרי השוחט על גוו של היכל פטור משי"ח
כמבואר בזכחים דף ק"ז ע"ב ומכ"ס בהיכל פנימה
והארכתי בזה במ"א, ואפי' יהיבנא ל"י למד דהפירוש
משום מחוקן מנחוקן, דמבואר ביומא דחייב מיחה ע"ז
[ולכאורה מדברי רש"י יומא י"ט הג"ל לי"מ כן דהרי
לרש"י משמע החיוב רק משום ביה ריקנית] מ"מ פשוט
דאי"כ רק בהכנסתו לפני, כלשון הש"ס שלא יתקן ויכניס
בפנים, אבל בעיקר הדבר תמה אנכי על כה"ה והרי
ש"ס ערוך יומא י"ט דמבואר בפירוש, ביוליתו נענש
דבהיכל מת, ומהו הוליא הרמז"ל שכתב בפ"ד בהיכל מת,
וכן נכרז וחיבו מבוחר בחו"כ דנשן מלאך והוליאן
לחוק, ואפי' לרע"ק דמתו לפני הי' בהיכל, לא בקודש
פנימה, מקום שהקטירו כמבואר בחש"י הרא"ש כלל י"ג
[וגס חמה נענשו בחוטמם, כמין שני חוטין נכנס בחוטמם
דוגמת כה"ג ביו"כ] ופשוט כיון דמשמע בח"כ ריש ויקרא
דאפי' למלאכים לא היתה הכניסה בקה"ק ע"ש [ופלא
על כ"ח בהקדמתו לחמדי' הגדמ"ת, בפלפולו דבדרי
האוי"מ הג"ל, סייס דלי"ה אזורה, דהרי אף למלאכים
נאמר, והמה אינס בכלל אזורה, וזה תימא דמלינו
בדרשות רז"ל עונשין למלאכים על אשר עברו על
אזורהס, ורק עבירות שהיה מלך החומר ל"ש בהו, אבל
לא עבירה דלא יהרכו לעלות בקודש, וע' נדרים ל"ב]
אי"כ אי"א להמלאך נגפסו שמה, דהכניסה שס נאסרה
להס, ורק מלך איסור דכל אדם לא יהי' באה"מ תירץ
בירושלמי כיון דהקטרתו פסולה הי' מותר, אבל מלך
איסור הכניסה לקדש פנימה ל"ש זה, [וי"ל דהרי מותר
לכנס להוליא הטומאה, ולהרוג הגדוקי' שמחלל עבודה
הוי כמו להוליא הטומאה מקודש, וע' בדה"י ב' כ"ז
דהכניס נכנסו להיכל להכיל משס אח עזריהו שגבה לבו
להקטיר שח] והא דמבואר בסוטה דף ל"ג דינאי המלך
ושמעון הגדיק שמעו קולו של גבריאל מבית קה"ק, ל"ל
קולו, לא הוא בעלמו, דעד דלא פריך בש"ס שס מהא
דכל אדם לא יהי' באה"מ, דהרי בפרש"י שס בסוטה
דכשעת עבודה שמעו, ע"כ דרק קולו הי' נשמע אבל

"וכל אדם לא יהיה באהל מועד"...

בליל שבת, כשמגיעים הביתה, פותחים ואומרים: "שלום עליכם מלאכי השרת מלאכי עליון וכו', בואכם לשלום... ברכוני לשלום"... ומסיימים: "צאתכם לשלום מלאכי השלום וכו'". והפלא הוא: מדוע אומרים למלאכים לעזוב? מדוע שלא יישארו, האם הם מפריעים לנו?

שאלה זו נשאל מרן החפץ חיים זצ"ל, והוא ענה שאומרים "שלום עליכם" למלאכים של שבת, ו"צאתכם לשלום" למלאכים של ימות החול. כעין מה שהיה בסולם של יעקב אבינו, שהמלאכים של חו"ל עזבו והמלאכים של א"י באו.

ולי יש אופן אחר ליישב את הקושיא.

בבית המקדש, כאשר הכהן היה עובד במזבח החיצון, לא נאסר על אנשים אחרים להימצא שם באותה שם. אך כאשר הוא נכנס לעבוד עבודה בפנים, בתוך הבית, מצוה התורה: "וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקדש עד צאתו" (ויקרא טז, יז), וחז"ל במדרש (ויק"ר פכ"א, יב) הוסיפו: "אפילו אותם שכתוב בהן 'ופניהם פני אדם'", כלומר אפילו למלאכים אסור היה להיות שם בעת עבודת הכהן.

מדוע?

משום שזהו רגע של ייחוד בין הקב"ה לישראל עם קרובו, רגע של קשר שנדרשת בו פרטיות מושלמת. לכן, אפילו המלאכים, עם כל הכבוד לגדלותם ולקדושתם, צריכים לעזוב את המקום!

בצאתנו מבית הכנסת בליל שבת, מלווים אותנו המלאכים לבתינו, שם אנו מוצאים שולחן שבת ערוך ומוכן. אנו נעמדים ואומרים למלאכים: "שלום עליכם מלאכי השרת מלאכי עליון... בואכם לשלום"... וגם "ברכוני לשלום".

ואז כביכול אומרים להם: רבותי המלאכים, אנו עומדים כעת לקדש על היין ולגשת לסעודת השבת שהיא "סעודתא דעתיקא קדישא".

בסעודה הזו - "וכל אדם לא יהיה באוהל מועד", לכן "צאתכם לשלום מלאכי השלום" - עליכם לעזוב כעת, כי זהו רגע של ייחוד בין השי"ת לעמו ישראל, ובקדושה זו אפילו מלאכים אינם יכולים להיות שותפים!

ד. ההנהגה המעשית בשבת

יום שיש למלאו בתוכן

עתה עלינו להתבונן: הבנה נפלאה זו, ששבת קודש היא בחינת בית המקדש, היכן היא באה לידי ביטוי בעולם המעשה שלנו.

והנה, רבים מאתנו תוהים ואינם מבינים מהי העבודה המוטלת עלינו בשבת, מה עלינו לעשות בדיוק במשך כל היום הקדוש הזה. ובאמת, בחורף, כשהיום קצר, הבעיה פחות מורגשת, אבל בקיץ, כשאחה"צ ארוך, מתגלה הבעיה במלוא חריפותה. הילדים משועממים ואיננו יודעים בדיוק במה להעסיק אותם [וגם את עצמנו...].

אחת הסתירות בשבת היא, שמצד אחד שבת היא היום הגדול והנפלא מכל הימים, ומצד שני, אין מצוה בתורה שיכולה להיות כל כך מרוקנת מקדושה כמו שבת קודש. ודוקא אצל בני תורה, שבמשך כל ימות השבוע לומדים, בשבת ישנה לפעמים ריקנות מסויימת. הולכים לבקר זה את זה, אוכלים וישנים כמה שעות, והיום מתבזבז. היו"ט - מטבעו מלא קדושה, אך שבת קודש מטבעה עלולה להיות ריקנית, אם לא ממלאים אותה בתוכן.

ששת ימי המעשה הם ימים של איכות. אדם יוצא לעבודה, אברך הולך לכולל ואשה יוצאת ללמד. אך שבת בהגדרתה היא לכאורה יום ריקני. לא עובדים, לא לומדים, לא עושים דבר. אם ממלאים אותה בקדושה - היא הגדולה והקדושה ביותר מכל הימים. אם משאירים אותה ריקנית - כך בדיוק היא נראית!

מהי באמת העבודה המיוחדת ליום השבת?